

VERENIGING „OUD VORDEN” te Vorden

„VORDENSE KRONYCK”

Uitgave van de vereniging „Oud Vorden”, opgericht 30 maart 1981.

Elfde jaargang, no. 1, december 1993.

Oplage 250 exemplaren.

Secretariaat: Mevr. F. v. Druten-Vrieze, Ruurloseweg 61, Vorden.

Tel. 05752-2260.

Bankrelatie: Bondsspaarbank rek.nr. 92.31.08.394

t.n.v. Vereniging „Oud Vorden”.

Inhoud

1	Verenigingsnieuws	H.G. Wullink
2	Verdwenen molens in Vorden	J. v.d. Broek
3	Een heraldiek grapje?	J. Harenberg
4	Bella Vista	C. Bosch
5	't Enzerink	J. Harenberg
6	Het witte huisje	R. Poesse
7	De melkbus	C. Bosch
8	De korenmolen te Delden	R. Poesse
9	Oude telefoonnummers	C. Bosch

Verenigingsnieuws

De heren J. v. Beek en H. Vaags die namens onze vereniging zitting hebben in de gemeentelijke monumenten-commissie volgden een cursus "Gemeentelijk Monumentenbeleid". Deze cursus omvatte vier avonden en werd te Arnhem gegeven. De kosten werden door onze vereniging vergoed omdat de cost nu eenmaal voor de baet gaat.

Van 18 mei tot 5 juni werd in samenwerking met de Ned. Bond van Plattelandsvrouwen een tentoonstelling van merklappen gehouden in het kader van het jaar van de ouderen. Zo'n zestigtal merklappen en letterdoeken waren er in de bovenzaal van de bibliotheek te zien. Dit grote aantal was vooral te danken aan de werving van mv. J. Vreeman-Dekker die persoonlijk veel mensen benaderde. Diverse personen uit onze vereniging waren bij de organisatie van de tentoonstelling betrokken en verleenden hun medewerking waarvoor hartelijk dank. Dank eveneens aan diegenen die een en ander beschikbaar stelden voor de tentoonstelling, alsook bestuur en medewerkers van de bibliotheek en de Ned. Bond van Plattelandsvrouwen.

Een volle bus met leden van onze vereniging vertrok op 26 mei voor een middagtocht naar kasteel Singraven in Denekamp. Op dat kasteel kregen de deelnemers een goed verzorgde rondleiding waarbij een duidelijke uitleg werd gegeven over de betekenis en waarde van het interieur. De koffie werd genuttigd in het watermolen restaurant. Nadien werd een bezoek gebracht aan Erve Brooks te Gelselaar waar een uitstekende pannekoek werd geserveerd in een ruimte die misschien wat al te vol was maar wel uitermate gezellig. Dat de tijd wat uitliep was jammer voor enkele deelnemers maar bedierf de goede sfeer niet. Het geheel was goed georganiseerd door de heer L. Schoolderman.

Aan de jaarlijkse monumentendag op 11 september j.l. verleenden diverse personen uit onze vereniging hun medewerking, waarvoor hartelijk dank. De Ned. Herv. Kerk en het kasteel Vorden waren de grote trekpleisters. Zo'n goede vijftig personen waren tegenwoordig bij de rondleiding op kasteel "De Cannenburgh" te Vaassen waarheen de reis ging op woensdagmiddag 15 september. Het vervoer gebeurde met eigen auto's wat een goede deelname schijnbaar niet in de weg staat. Daar het restaurant bij het kasteel bezet was werd voor de koffie uitgeweken naar Emst waar in restaurant Schavenweide werd genoten van uitstekende koffie en gebak, ons aangeboden door de hr. en mv. Klein-Hekkelder-Hassink ter gelegenheid van hun veertigjarig huwelijk op 9 september. Namens de deelnemers nogmaals hartelijk dank voor deze geste.

Voor de "Nijjaorsvesite" van onze vereniging op 5 januari 1993 in het Pantoffeltje bestond een goede belangstelling. Sinds de oprichting van onze vereniging, nu twaalf jaar geleden, waren er niet zoveel bezoekers. Normaal hebben de avonden van onze vereniging betrekking op historie, cultuur of folklore, de nijaorsvesite's hebben meestal een wat luchtiger karakter.

Deze avond was het Achterhoeks Vocaal Kwartet te gast. De groep bracht zang van hoge kwaliteit en oogstte met haar optreden veel bijval. De diverse nummers werden op humoristische wijze door Ludo Eykelkamp aan het publiek uitgelegd.

De fam.'s Koop en v.d. Peyl en de dames Jansen en Wullink, die druk doende waren geweest met het bakken van 300 nieuwjaarskoeken, 110 oliebolletjes en 180 wafels, hadden alle eer van hun werk want de lekkernijen werden tot de laatste kruimel verorberd.

Met een dia-lezing over het vorstendom Gelre was de heer Beumer uit Westervoort op 8 februari onze gast in de Herberg.

De heer Beumer had veel werk gemaakt van de presentatie. Geschiedenis doceren is niet voor iedereen even gemakkelijk maar voor de heer Beumer geen probleem. Op een heel aanschouwelijke manier belichtte hij de vijf eeuwen die het vorstendom Gelre bestond en van het wel en wee daarvan. Een bijzonder leerzame avond.

De jaarvergadering had dit jaar plaats op 24 maart in de Herberg. Van zowel de secretaresse, mv. v. Druten als de penningmeester, de hr. Schoolderman mocht de vergadering een gunstig verslag horen. Voor de voortreffelijke wijze waarop zij hun taak vervullen mochten zij een welgemeend applaus in ontvangst nemen.

Bij de bestuursverkiezing werden de heren v.d. Peijl en Wullink herkozen. Na deze korte jaarvergadering kreeg de heer W. Aartsen het woord voor zijn dia-serie "Op eeuwenolden Saksengrond".

De heer Aartsen is een groot liefhebber en kenner van de cultuur en historie van de Achterhoek en het aangrenzende Westfalen en dat bleek ook wel uit zijn serie. Prima werk dat ons veel duidelijk maakte over heden en verleden, waarbij vooral de goede kwaliteit van de dia's opviel. Fijn dat we zulke actieve leden in onze vereniging hebben!

Op de eerste avond van het nieuwe seizoen (11 oktober) was gekozen voor het opnieuw vertonen van de dia-serie over Vorden van wijlen de heer G. Eskes. Deze serie was ook al voor het voetlicht gebracht tijdens de eerste avond na de oprichting van onze vereniging in maart 1981. Gezien het grote aantal personen dat nadien lid werd en het succes indertijd, achtte het bestuur een herhaling wel verantwoord. Dat laatste bleek helemaal waar.

De heren v.d. Broek en v.d. Peijl brachten de serie op voortreffelijke wijze en wisten elke dia van het oude Vorden van een goed commentaar te voorzien. De 120 leden die in 't Pantoffeltje bijeen waren, genoten dan ook bijzonder van deze serie, waaraan mw. Eskes-Lenselink reeds veel voorbereidend werk had gedaan. Alle drie genoemde personen hartelijk dank voor hun inspanning in deze.

H.G. Wullink

Verdwenen molens in Gelderland

Van de heer J. v.d. Broek uit Vorden mochten wij 2 artikelen ontvangen over 2 verdwenen molens uit Vorden. Het zijn de standaardmolen en de waterradmolen van kasteel Vorden. Daar de beide molens behoorden tot het kastelencomplex Vorden publiceren wij deze molenverhalen in één nummer van De Gelderse Molen.

De Standaardmolen van Vorden

(plaatselijk ook de "Stenderkaste" genoemd)

Al heel vroeg stond er bij het kasteel Vorden een windmolen. Dat blijkt uit een omschrijving in een acte uit het jaar 1315. Steven van Vorden en zijn vrouw dragen het kasteel Vorden in dat jaar over aan een oom; daarbij worden dan behalve het kasteel, ook genoemd: het erf, het jachtpark Haghen, visvijvers, de uit een tol voortvloeiende baten, een waterradmolen, een windmolen, een rosmolen en een moestuin genaamd Kotersgaarde.

De molen bij kasteel Vorden is voor het eerst te zien op een tekening uit 1794, gemaakt door Jan Izaak van Mansvelt. Daarop staat rechts van het kasteel eerst de kerk met toren van Vorden en daarnaast een

standaardmolen. De molen lijkt hier nog vrij dicht bij het kasteel te staan. Later werd dat anders: op één van de eerste kadastertekeningen, uit het begin van de vorige eeuw, staat de molen dicht bij het dorp aangegeven, aan het begin van een pad, dat later is uitgroeid tot de Stationsweg. De molen was toen nog in bezit van de eigenaar van het kasteel Vorden; de baron van der Borch van Verwolde.

Het is niet zeker of deze molen dezelfde was als die bij het kasteel. Denkbaar is dat wel, omdat zo'n standaardmolen wel verslept kon worden. Dat is ook later nog minstens één keer gebeurd toen de molen nóg dichterbij het dorp Vorden kwam te staan aan een weg, toen en nu de Molenweg genoemd. Aannemelijk is wel dat zo'n molen ook niet het eeuwige leven heeft en nu en dal wel eens geheel of gedeeltelijk vernieuwd zal zijn. In een gedicht over de laatste molen is namelijk vermeld, dat die gebouwd is in 1584.

Van de molenaars uit de oude tijden is weinig bekend; zij zullen eerst wel in dienst zijn geweest van de Heren van Vorden en pas later zelfstandige ondernemers zijn geworden. Wel bekend is dat de laatste molenaar Gerrit Jan Klein Lebbink heette, hij nam de molen in 1910 over van Hermanus Oldenampsen, die ook in de jaren 1891, 1886 en 1881 als eigenaar staat vermeld. In 1876 wordt Gr. Oldenampsen als zodanig genoemd. In de molen bevond zich nog een fraai stuk houtsnijwerk met de naam Hendrik Jan de Wilde molenaar en het jaartal 1840. Eigenaars of pachters daarvoor zijn niet bekend.

De genoemde Gerrit Jan Klein Lebbink heeft de molen in bedrijf gehouden tot na de eerste wereldoorlog. Voor het malen van een zak graan rekende hij een kwartje. Bij goede wind kon hij vier à vijf zakken graan per uur malen en beurde daarvoor dus f 1,25.

In 1915 kwam er een motor voor het malen van meel. Daarna ging het bergaf met de windmolen; eind 1920 maalde Klein Lebbink 't laatste met de "Kaste".

De molen werd daarna, in 1922, gekocht door de plaatselijke V.V.V. in een laatste poging deze in stand te houden. Dat is niet gelukt en tenslotte werd de molen voor afbraak, voor f 75,-, verkocht aan de molenmaker G. ten Have, die het bouwwerk in 1930 heeft gesloopt. Eén wiek ging naar de molen in Bronkhorst en één naar de molen in Gorssel terwijl één steen (de loper) in Diepen-

heim terecht kwam. De genoemde ten Have stamde uit een bekende molenaarsfamilie in Aalten. Hij was in 1914 in Vorden komen wonen en werken, eerst aan de Zutphenseweg. In 1920 verhuisde hij met zijn gezin naar de Stationsweg; toevallig op de plek waar de "Stenderkaste" had gestaan. Ten Have was onder andere de uitvinder van de Ten-Have-wieken, die zelfremmend zijn en daardoor veiliger dan hun voorgangers.

Van molenaar Klein Lebbink is nog bekend dat hij, evenals vele van zijn collega's, gedurende de eerste wereldoorlog wel klandestien maalde voor vrienden en bekenden. Met een bewoner van een huis op enige afstand was dan een afspraak gemaakt dat een luik gesloten werd als de controleur er aan kwam. Die vond dan niets ongeoorloofds; wellicht was dat ook hetgeen hij graag wilde!

In de gemeente Vorden staan nu gelukkig nog drie windmolens, twee stellingmolens in het dorp Vorden en één beltmolen in de buurtschap Linde. Het blijft natuurlijk jammer dat de "Olde Stenderkaste" is verdwenen, maar dat is niet meer te herstellen. Gelukkig zijn er nog afbeeldingen en verhalen bekend om de herinnering te bewaren.

De verdwenen waterradmolen bij kasteel Vorden

Aan de Vordense beek stonden vroeger in de gemeente Vorden verscheidene waterradmolens. Dat waren onder andere de molens bij de Wiersse, bij Meulenbrugge in de buurtschap Mossel en bij de kastelen Vorden en Hackfort. Van de beide eerstgenoemde molens zijn zelfs geen afbeeldingen meer beschikbaar; ze zijn verdwenen. Bij kasteel Vorden zijn nog restanten metselwerk en de drempel van de stuw aanwezig en bij Hackfort staat het molengebouw er nog wel, maar zijn de stuw en het waterrad verdwenen. Van de waterradmolen bij kasteel Vorden zijn nog diverse afbeeldingen bekend in de vorm van

tekeningen, foto's en Ansichtkaarten. Het was een houten molen, gebouwd met een stenen onderbouw. In het jaar 1315 wordt deze waterradmolen al genoemd in een overdrachtsakte, waarbij het kasteel Vorden, met o.a. een waterradmolen, door Steven van Vorden en zijn vrouw wordt overgedragen aan een oom, Theodericus de Vorden. Waarschijnlijk lag de molen toen aan de slotgracht, die destijds een onderdeel was van de Vordense beek. Ook bij later eigendomsoverdrachten, o.a. in 1504, wordt een waterradmolen vermeld. Deze oude molen is omstreeks het jaar 1665 verdwenen. Mogelijk is hij verwoest toen Berhard van Galen, de bisschop van Münster, kasteel Vorden aanviel in 1666.

Uit het archief van het Hof van Gelderland blijkt dat in 1714 de molen door een nieuwe is vervangen. Toen is namelijk een proces gevoerd met de eigenaar van kasteel Hackfort over de waterrechten. De Heer van Hackfort, H.W. van Westerholt tot Hackfort, beweerde dat er toen al 50 jaar geen waterradmolen meer bij kasteel Vorden had gestaan en 't waterrecht dus verspeeld was.

De toenmalige Heer van Vorden, W.H.C. Ripperda, dacht daar uiteraard anders over. Hij stuwde het water van de beek op, waardoor de molen van Hackfort niet meer goed kon draaien. De vete schijnt onderling te zijn bijgelegd; een uitspraak van de rechtbank is niet bekend.

Waterrechten waren in die tijd erg belangrijk; als het water in de beek hoog werd opgestuwd kwamen de landerijen onder water te staan. Daarom was bepaald dat de Markegenoten in het voorjaar de molenschutten mochten trekken. In het najaar werden ze dan weer teruggeplaatst. Als data golden daarvoor respectievelijk 1 mei, stille vrijdag, en 17 september, St. Lambert. De schutten werden bewaard op erve Bleumink. De weg bij de waterradmolen heet nu nog de Schuttestraat; een naam die wellicht daarvan is afgeleid.

Vis zat er vroeger ook in de Vordense beek. Dat blijkt uit een kwestie over het visrecht in de beek bij de watermolen in het jaar 1645. Eigenaar van Kasteel Vorden was de toen minderjarige Maurits Herman Ripperda. Zijn moeder, Anna van Eerde, kwam voor hem op tegen de heer van de Wildenborch, Georgh Erst Graeff van Limburg en Bronkhorst. Die had de viskorven van Huize Vorden uit de beek gegooid omdat hij meende daartoe per 1 mei gerechtigd te zijn. Hij was van oordeel dat dat hoorde bij het recht om de schutten te trekken. Hoe 't afliep is onbekend; gegevens daarover ontbreken.

De nieuwe waterradmolen van 1714 lag direct aan de Vordense beek, iets verder stroomopwaarts dan de oude molen; op de plaats waar nu nog resten van de molenwerken in de beek te zien zijn. De molen was voorzien van een onderslagrad en werd als korenmolen gebruikt. De molen is in de jaren 1727 en 1743 weer "uit de grond op getimmerd", dus geheel vernieuwd. Op een

tekening van J. Bilders uit 1869 staat hij nog afgebeeld, zoals oude Vordenaren hem uit hun herinneringen kennen. Aan het eind van de vorige eeuw kwam de molen buiten gebruik. Het gebouw raakte in verval, maar is pas kort na de laatste wereldoorlog gesloopt omdat er gevaar dreigde voor spelende kinderen. Een tiental jaren geleden is nog geprobeerd de molen te herbouwen doch wegens de hoge kosten zijn de plannen daartoe niet van de grond gekomen.

De waterradmolen was in het bezit van de eigenaar van kasteel Vorden en zal vroeger zijn gedreven door een pachter of door personen in dienst van de eigenaar. Hun namen zijn wellicht mede daardoor niet in eigendomsbewijzen of anderszins vermeld. Het is bekend dat de pachter G. Oldenampsen de molen in 1876 in handen had. In 1886 is hij tijdelijk buiten gebruik gesteld en in 1890 draait de molen helemaal niet meer. 't Lijkt daarom aannemelijk dat Oldenampsen ook de laatste molenaar was.

Is dit het einde van de geschiedenis van de waterradmolen bij kasteel Vorden? Het ziet er wel naar uit, maar je weet nooit of herbouw later toch nog kan plaats vinden. Laten we het hopen!

J. v.d. Broek.

Bronnen:

Het Huis te Vorden door Annet Tengbergen, deel 33 uit de serie "Nederlandse Kastelen" van de Ned. Kastelenstichting en de A.N.W.B.

Diverse publikaties van H. van Dorsten te Vorden.

Het Gemeentearchief van Vorden.

Een heraldisch grapje?

door J. Harenberg

In het fronton boven de ingang van het Medler bevindt zich een alliantiewapen, dat bestaat uit twee identieke wapens, namelijk drie rode kepers op een gouden veld. Men zou dus mogen aannemen, dat zowel de man als de vrouw uit hetzelfde geslacht stammen. Maar is dat wel zo?

Het antwoord op deze vraag moet ja en nee zijn. Het linkerwapen (heraldisch rechts) is dat van Theodorus Zeno Johannes Petrus baron van Dorth tot Medler; het ovale vrouwenwapen rechts (heraldisch links) is dat van zijn echtgenote Eveline Françoise Antoinette Marie Aloyse barones van Voorst tot Voorst. Zij hebben in 1892 het kasteel ingrijpend laten verbouwen, waarbij onder meer de voorgevel hoger opgetrokken werd en het wapen aangebracht is. Dus niet uit dezelfde familie! Of toch?

De Van Dorth's heten eigenlijk niet Van Dorth. Het oudste geslacht Van Dorth zetelde op het gelijknamige kasteel bij Bathmen en was naar alle waarschijnlijkheid een jongere tak van de heren van Voorst en die zetelden op het gelijknamige kasteel bij Zwolle. In 1301 wordt een Eliger van Heeckeren genoemd als bezitter van de Hof te Dorth. Hij of één van zijn voorvaderen moet de erfdochter van Dorth hebben gehuwd en hun nazaten zijn zich Van Dorth gaan noemen; iets wat bij de Van Heeckeren's regelmatig voorkwam. Ook hebben zij het wapen van het oude geslacht overgenomen, want de Van Heeckeren's voerden een rood kuis op een gouden veld en de Van Dorth's en

de Van Voorsten - zoals wij reeds zagen - drie rode kepers op een gouden veld. Dus niet hetzelfde geslacht! Of Toch?

Het is bijna niet te geloven; ook het geslacht Van Voorst tot Voorst stamt niet rechtstreeks uit het oude geslacht, maar hier is het allemaal wat ingewikkelder gegaan.

In 1401 overleed Sweder van Voorst en Keppel. Hij was een achterkleinzoon van Roderick van Voorst en Beatrix van Keppel. Zijn bezittingen gingen over op zijn zuster Johanna, echtgenote van Otto van Polanen. Johan van Polanen, enige zoon van dit echtpaar, overleed kinderloos en zijn erfgename was zijn zuster Cunigunda, gehuwd met Frederik van Rechteren. Zeger, de jongste zoon van dit echtpaar, ging zich Van Rechteren gezegd Voorst noemen en hij werd de stamvader van het huidige geslacht Van Voorst tot Voorst. Maar om het geheel nu nog wat onoverzichtelijker te maken: Frederik van Rechteren heette niet Van Rechteren! Het kasteel Rechteren bij Dalfsen behoorde aan het (oude) geslacht Van Voorst en door huwelijk van de erfdochter Lutgard van Voorst ging het kasteel over in een ander geslacht. En met wie trouwde Lutgard van Voorst? Wel, dat was met Frederik van Heeckeren van der Ese. Hun nageslacht ging zich aanvankelijk Van Heeckeren genaamd van Rechteren noemen; later werd dat alleen Van Rechteren en de familie voerde het Heeckeren wapen.

De eerder genoemde Zeger noemde zich dan ook voluit Van Heeckeren genaamd Rechteren gezegd Voorst en hij ging het wapen van de Van Voorsten voeren. Van die naam bleef tenslotte alleen Van Voorst gehandhaafd en toen er meerdere takken ontstonden, is de oudste tak zich Van Voorst tot Voorst gaan noemen.

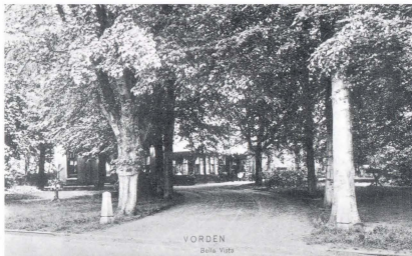
Dus het echtpaar van het medler stamt wel degelijk uit dezelfde familie, zij het dan dat zij eigenlijk beide Van Heeckeren heetten en slechts langs vrouwelijke lijn uit het oude geslacht Van Voorst stammen.

Met de geslachten Van Dorth tot Medler, Van Voorst en Van Rechteren Limburg zijn hier alle thans nog levende takken uit het oude geslacht Van Heeckeren genoemd, die dus alle drie in feite Van Heeckeren moeten heten. Want er wordt beweerd, dat het thans bestaande geslacht der baronnen Van Heeckeren niet afstamt van het oude, bekend uit de twisten tussen de Heeckeren's en de Bronkhorsten. Maar dat is een heel ander verhaal.

”Bella Vista”

Het huis:

Als men vroeger van het dorpscentrum van Vorden naar Zutphen wandelde, kwam met langs een statige villa genaamd ”Bella Vista”. Het huis werd in 1872/73 gebouwd en op 16 juni 1873 door de familie van Haaften betrokken. Nadat de laatste bewoner van ”Bella Vista” in 1965 overleed, is het huis in 1971 gesloopt. De familie Emsbroek heeft er toen een nieuw huis laten bouwen en dat huis staat er nog steeds. Het is plaatselijk bekend als Zutphen-seweg 38.

De familie van Haaften:

Jonkheer van Haaften werd op 11 december 1832 geboren te Arnhem als: Petrus Adrianus Cornelius Alari van Haaften. In 1873 trad Jonkheer van Haaften in het huwelijk met: Henrietta Diderika Coops, geboren op 30 juli 1838 te "stad Doetinchem". Waar en wanneer ze getrouwd zijn is niet duidelijk geworden, maar dit is waarschijnlijk buiten Vorden gebeurd. Voordat "Bella Vista" gebouwd werd in 1872/73 heeft zij een poosje met haar vader in Warnsveld gewoond. Jonkheer van Haaften woonde en werkte toen al vanaf 24 november 1871 in Vorden als notaris. Waar hij toen woonde is niet bekend.

Meneer Coops (geboren 5 oktober 1792) de vader van Henrietta, is ook in 1873 mee verhuisd naar "Bella Vista". Hij heeft er echter niet lang van kunnen genieten, hij overleed twee maanden later op 80 jarige leeftijd. Ook kwam er personeel wonen en werken op "Bella Vista". De eerste twee uit een lange rij

van personeel waren: Berendina Masselink oud 23 jaar en Adolphus Rougoor oud 27 jaar.

Op 20 april 1874 werd het gezin verblijd met de geboorte van een zoon: Jonkheer Petrus Adrianus van Haeften junior. Vier jaar later op 17 februari 1878 werd er een meisje geboren. Ze heette Jonkvrouw Diderika Johanna van Haeften. In 1898 waren Jonkheer en mevrouw van Haeften 25 jaar getrouwd. Om dit feest te herdenken werd iedere inwoner van de gemeente Vorden uitgenodigd in het nutsgebouw. Men mocht zoveel drinken als men wilde, dit alles op kosten van Jonkheer van Haeften. Dit was toen een zeer gul gebaar, als je je bedenkt dat Vorden toen die tijd ongeveer 2500 inwoners had!

De oude jonkheer van Haeften was dus notaris in de gemeente Vorden en hij hield kantoor aan huis. Een gedeelte van "Bella Vista" was hiertoe ingericht. Hij is tot aan zijn dood op 14 maart 1908 notaris gebleven van de gemeente Vorden. Toen werd hij opgevolgd door notaris Numans en deze werd op zijn beurt opgevolgd door notaris Rombach senior en junior. Dit waren bekende figuren in de gemeente Vorden. De heren Numans en Rombach woonden niet in de villa "Bella Vista", maar een eindje verder naar het centrum toe in huize "Wiemelinkskamp". Ook wel bekend als het notarishuis. Op deze plaats staat sinds 1976 de Rabobank. Na de dood van mevrouw van Haeften op 18 september 1927 bleven de zoon en de dochter, allebei ongetrouwd, wonen in "Bella Vista".

Jonkvrouw van Haeften (de dochter) was zeer begaan met het lot van de dieren. Als kinderen uit de buurt een gewond vogeltje hadden gevonden dan brachten ze het naar de Jonkvrouw. De kinderen belden dan aan en soms deed de Jonkvrouw de deur open gekleed in een baljurk. Zij ontfermde zich over het gewonde diertje en de kinderen kregen dan een reep chocolade. Als de Jonkvrouw het gelukte dat het vogeltje weer aansterkte en weer begon te vliegen, dan bracht zij dit vogeltje naar het dichtbegroeide bos achter "Bella Vista". Daar konden de vogels en andere dieren vrolijk verder leven. Een straatnaam herinnert ons nog aan dit vogelrijke bos: het zogenaamde "Vogelbosje". De Jonkvrouw is overleden op 12 april 1954 te Bussum. Even daarvoor, op 12 december 1953, was ze om niet bekende redenen verhuisd van "Bella Vista" naar Zutphenseweg 83.

Toen woonde jonker van Haeften helemaal alleen in het grote huis. Hij woonde er zonder personeel met alle gevolgen van dien. Contact met de dorpsgenoten had hij praktisch niet. Kwam er iemand langs met een kollektelijst en was het een onbekende dan stond hij deze niet te woord. Was het echter een bekende Vordense, dan gaf hij gul. Dan bood hij zelfs meermalen een glas wijn aan! In al zijn eenzaamheid was een alcoholische versnapering hem zeer welkom. Echter voor inbrekers was hij als de dood zo bang. Hen wachtte een geladen jachtgeweer en een furieuze jonkheer. Hij heeft wel eens geroepen: Ik schiet ze door hun donder! Aan de andere kant was hij echter

zeer kunstzinnig. Hij schilderde niet onverdienstelijk en heeft meerdere schilderijen gemaakt. Ook maakte hij van de planten die op het terrein van "Bella Vista" groeiden verschillende zalven. Zijn brandzalf was zelfs buiten Vorden bekend. Zo had eens een oom van mij in 1939 ernstige brandwonden opgelopen door een ongeluk met kokend water. Mijn opa is toen op de fiets van Warnsveld naar "Bella Vista" gereden voor een potje brandzalf. Toen mijn opa wilde betalen wilde de Jonkheer geen geld hebben. Hij was toch ook wel een behulpzame man! Een bijzonderheid was dat Jonkheer van Haeften als een van de eersten in de gemeente Vorden een fototoestel had. Hij heeft zeer veel opnamen van Vorden en omgeving gemaakt. Het meeste maakte hij natuuroptnamen. Een voortploegende boer, een wei met schapen, of een voortkabbellend beekje had zijn aandacht. Later maakte hij ook samen met dhr. B. Albers uit Vorden prachtige foto's van ons dorpje en omgeving. Dat hij er eigen principes op na hield blijkt wel uit het feit dat toen de AOW ingevoerd werd hij weigerde dit te ontvangen. Onder het motto: Ik heb er niet voor betaald dus wil ik het ook niet hebben. Jonkheer van Haeften is op 29 juni 1965 overleden te Vorden. Ik denk dat er niet veel mensen zijn in Vorden die hem echt goed hebben gekend, maar degenen die hem wel kenden houden hem in herinnering als een unieke persoonlijkheid.

Bron: Archief Gemeentehuis Vorden, met dank aan de heer J. Eefting. Verhalen van enkele Vordenaren.

Carlo Bosch.
28-2-1993

Het Enserinck

Door J. Harenberg.

De voorgevel met nog de oorspronkelijke gevelbekroning.

Jonkheer Constantin Arnaud Ernest Adrien van Panhuys kocht in 1835 het Enserinck, dat op het moment van aankoop slechts bestond uit een boerderij met landheerskamer. Het jaar daarvoor was Van Panhuys in het huwelijk getreden met Charlotte Everdina Winanda Staring, de op één na jongste dochter van de dichter Staring van den Wildenborch. Kennelijk vond het jonge paar (hij was 22, zij 23 jaar) het bestaande huis te bekrompen en in 1836 werd een aanvang gemaakt met de bouwen van het huidige landhuis naast de herenboerderij. Het huis valt vooral op door de ovale muzieksalon aan de voorzijde, met daarvoor een zuilenpartij, waarboven een balkon. Het

oude huis werd niet afgebroken, maar werd verbouwd tot het thans nog bestaande koetshuis. Wanneer we de grote dubbele deur in de voorgevel in gedachten vervangen door een groot raam, hebben we de oude toestand voor ons. Ter gelegenheid van de voltooiing van het nieuwe huis maakte schoonpapa Staring een gedicht van 10 coupletten, waarin hij het statige nieuwe huis bezong, doch waarin hij ook liet merken dat de kostbare bouw niet geheel zijn goedkeuring kon wegdragen. Hij, de zuinige Achterhoeker, zal misschien wel bij zich zelf hebben gedacht: "As dat moar goed geet!".

En de oude dichter heeft gelijk gekregen! Het Enserinck is op de duur de financiële draagkracht van Van Panhuys te boven gegaan en in 1859 moest het besluit genomen worden, zich van het landgoed te ontdoen, dat publiek zou worden verkocht. De inzet was bepaald op 17 oktober 1958 en de toeslag op de 31ste. In de gemeente Vorden werd verkocht: "Het Landgoed Het Enserinck genaamd, zeer aangenaam in de nabijheid van het dorp Vorden, op 1½ uur van Zutphen. Tusschen straatwegen van die stad naar Winterswijk en

naar Goor gelegen, vrij van overstrooming, bestaande in een ten jare 1838 geheel nieuw gebouwd aanzienlijk Heerenhuis, geschikt tot zomer- en winterverblijf, voorts afzonderlijk staande Koetsiers- en Tuinmanswoning met annexe stallen voor paarden en koeijen, inrigting voor bouwerij en melkerij, benevens overdekte vaalstal en afzonderlijke schuur tot berging van bouwen ander gereedschappen, en verder getimmerten; vruchtbare tuin met boomgaard, smaakvol aangelegde wandelingen, vijvers en wildrijk jagtveld, bouw-, weide en andere gronden, opgaande boomen en houtgewassen, akkermaals-, dennen- en verdere bosschen, lanen en wegen; voorts de gronden eertijds behoord hebbende tot de bouwplaats Enserinck, doch thans vereenigd met gemeld landgoed; eindelijk de bouwplaatsen Klein Wesselink en de Zelst, zoomede de daghuurdersplaats Hietveld genaamd, alles aan elkaar gelegen en te zamen groot 117 Bunder 14 Roeden 32 Ellen.”.

Dat alles werd verkocht in zeven percelen en bezichtiging van het huis kon plaatsvinden op maandag en dinsdag van 10 tot 14 uur en verder werd aanwijzing gedaan door de tuinman Gradus Kettelarij.

Voorts vielen onder deze verkoop de bouwplaatsen De Dollenhoed en Has-sink en de daghuurdersplaatsen Goorman, Schoneveld, den Noordink en het Waterhoentje, dat ook wel den Arend genoemd werd (Is er een grotere tegenstelling tussen beide namen mogelijk?). Die lagen alle onder Barchem en waren tesamen 161 Bunder 40 Roeden 80 Ellen. Alles bij alles gooide Van Panhuys dus een grondbezit van 278 bunder, 55 roeden en 12 ellen in de verkoop, naar Achterhoekse begrippen niet onaanzienlijk, wanneer men de kwaliteit van de grond buiten beschouwing laat. En dan werden ook nog verkocht een bank en vijf zitplaatsen in de Hervormde kerk te Vorden.

Dr Conradus Gerardus Ludolphus Ontijd, gehuwd met Anna Christina Elisabeth van Geuns en wonende op Rhienderstein bij Brummen, is het Enserinck gaan bekijken. Hij was een boezemvriend van Dr Antoni Brants van het Joppe bij Gorssel, zwager van mevrouw Van Panhuys. Mevrouw Ontijd schreef aan haar dochter een verslag van de tocht, die op 24 oktober 1859 heeft plaatsgevonden en dit verslag levert een heel aardig tijdsbeeld op.

„...Maar nu moet ik u wat vertellen van onze togt naar het Ensering, misschien zult gij de inzet wel in de Haarlemsche Courant gezien hebben. Wij reden dan Maandag met heel mooi weer om 10 uur af met onze barouchette (=een licht rijtuig) in Zutphen vonden wij een rijtuig klaar staan Papa ging op de bok. Wij reden het Jagdhuis (=het nog bestaand hotel te Warnsveld) voorbij, een hele lieve weg en sloegen een half uurtje voor Vorde een zandweg in die een half uurtje duurde nog iets langer als de weg van het Joppe. Eindelijk kwamen wij aan het huis dat heel lief ligt, en ruim gebouwd van vorden een grote coupelkamer met colonade uitstekende, het is groter als Ter Meulen, maar de plaats is niet zoo mooi aangelegen, maar er zijn veel bosschen. Bij de stal was ook niet mooi, in het

geheel kon men zien dat er in de laatste jaren niet veel tot verfraaijing gedaan is het is 117 bunders maar brengt slechts f 800 op het staat nu op f 55000 maar Papa geloofd dat de eigenaar het zelf heeft laten inzetten. Nu ligt het ook vreselijk eenzaam de korste weg naar Vorde is ook wel een half uur en rondom een hele cirkel boeren woning en hei het maakte op ons alle een melancolique impressie om daar te wonen vooral des winters, wij reden toen wij alles goed gezien hadden naar vorde waar het heel druk was door dat het juist ingezet werd, het huis vol boeren en tebaks en jeneverlucht, maar wij kregen een heel goed dejeuner met koud vleesch en eijeren in het tuinhuis, het was een alleraardigste kasteleines, toen wij de inwendige mensch weder wat versterkt hadden wandelde wij naar het kasteel Vorde dat een fraaije ruine is want hoe wel het nog in zijn geheel staat kan het toch niet meer genoemd worden. Ik hoop dat wij er deze zomer ook eens naar toe zullen rijden Wolfert (=de schoonzoon van de Ontijd's) zal er plaisier in hebben. Door de poort zoo wat een vervalle toren en stoep zoo geheel schilderachtig, en dan staat er een prachtige eikenboom (zoo als ik geloof) hij is majestueus van groei en vlugt van takken, toen wij daar een weinig rond gewandeld hadden begon het een weinig te regenen, zoo dat wij besloten om een weinig met de verhaaste pas naar het logement terug te wandelen dus hebben wij niet verder van het bosch zelf gezien, het is onbewoond en behoort aan den Heer van der Borch van Terwolde, het is sinds de 13de eeuw altijd als erfelijk goed overgegaan er schijnt dan ook prachtig geboomte te zijn".

Het logement waarvan hier sprake is, betreft het Wapen van Gelderland en de logementhouder was toen G. J. Ensink. Het huis te Vorden stond op dat moment inderdaad nog leeg; eerst in 1874 zou het worden opgeknapt en door de familie Van der Borch betrokken worden. Ter Meulen heeft gelegen in Almen, ongeveer naast het zwembad. Het landgoed stond in 1859 eveneens te koop. Het huis werd helaas in 1874 gesloopt.

Op 15 en 16 november 1859 vond een verkoping plaats van meubilaire goederen en landbouwgeriefgoed. Uit de betreffende advertentie blijkt, dat de familie Van Panhuys de mooiste meubelstukken meegenomen moet hebben naar 's-Gravenhage, waar zij zijn gaan wonen. Verder werden een paard, 8 koeien en kalveren en 2 varkens verkocht, alsmede verscheiden percelen rogge, stro, boekweit, haver en hooi, mangelwortels, aardappelen en te velde staande koolrapen en knollen, zodat we mogen aannemen dat er op het Enserinck toch ook een (klein) landbouwbedrijf werd uitgeoefend.

Het herenhuis bestaat nog in zijn oorspronkelijke vorm, zij het dat enige jaren geleden de houten bekroning van de voorgevel is verwijderd en vervangen werd door een van afwijkend model, dat geen verbetering genoemd kan worden. De volledige geschiedenis van het Enserinck werd door Mr A. Staring van den Wildenborch gepubliceerd in de "Bijdragen en Mededeelingen van de Vereniging Gelre", nr. XL, pag. 141 e.v.

Ten overstaan van den
 te *Vorden* standplaats heb-
 benden Notaris J. J. de
RAADT, zullen ten hui-
 ze van den Logementhouder G. J. ENSINK,
 in het Wapen van Gelderland te *Vorden*, op
 Maandag den 17 October 1850 ingezet en 14
 dagen later, zijnde Maandag den 31 October
 volgende, telkens des voormiddags ten 9 ure,
 verkocht worden de navolgende VASTE GOE-
 DEREN, gelegen in de Provincie Gelderland,
 Arrondissement Zutphen, Gemeenten *VORDEN*
 en *LANEN*, te weten:

In de Gemeente Vorden.

1. Het Landgoed **HET ENSERINCK**
 genaamd, zeer aangenaam in de nabij-
 heid van het dorp *Vorden*, op 1½ uur van
Zutphen, tusschen straatwegen van die
 stad naar *Winterswijk* en naar *Goor* gele-
 gen, vrij van overstroming, bestaande
 in een ten jare 1858 geheel nieuw ge-
 bouwd aanzienlijk HEERENHUIS, geschikt
 tot zomer- en winterverblijf, voorts afzon-
 derlijk staande KOETSERS- en TUIN-
 MANSWONING met annexe STALLEN voor
 paarden en koeijen, inrigting voor BOU-
 WERIJ en MELKERIJ, benevens overdek-
 te VAALSTAL en afzonderlijke SCHUUR
 tot berijping van bouw- en andere gereeds-
 chappen, en verdere getimmerten; vrucht-
 bare TUIN met BOOMGAARD, smaakvol
 aangelegde WANDELINGEN, VLIJVERS en
 wildrijk JAGTVELD, BOUW-, WEI- en
 andere GRONDEN, opgaande BOOMEN
 en HOUTGEWASSEN, AKKERMAALS-
 DENNEN, en verdere BOSSCHEN, LANEN
 en WEGEN; voorts de GRONDEN eertijds
 behoord hebbende tot de bouwplaats *EN-
 SERINCK*, doch thans vereenigd met ge-
 meld Landgoed; teindeijk de bouwplaat-
 sen **Klein Wesselinck** en de **Zelst**,
 zoodmede de daghuurdersplaats **Hietveld**
 genaamd, alles aan elkander gelegen en
 te zamen groot **117 Bunder 14 Roeden**
32 Ellert.

Hetzelve Landgoed is, voor zoo ver met
 verhuurd of bezaaid, tevens van den
 20 November c.k. af, terwijl hetzelve van he-
 den af kan bezigtigd worden, met uitzonde-
 ring van het Heerenhuis, dat alleen op elken
 Maandag en Dingsdag van des voormiddags 10
 tot des namiddags 2 uur kan bezigtigd wor-
 den, mits vooraf *betet* latende vragen. Ove-
 rigens zal de afgwijzing gedaan worden door
 den tuinman GRADUS KETTELARIJ op den Huize
Enserinck.

- II. **Eene Bank** waarin 3 ZITPLAATSEN in de *Hervormde kerk* te *Vorden*, gemerkt letter D. N°. 3;
Twee Zitplaatsen in dezelfde kerk, N°. 5 en 4 in de Bank gemerkt letter D. N°. 1, en
Drie Zitplaatsen mede in dezelfde kerk, N°. 7, 8 en 9 in de Bank gemerkt letter B. N°. 6.

De koopers van de generale massa of ondermassa, van perceel één tot en met zeven van het Landgoed *Enserinck*; zullen des verkijszande den halven koopprijs tegen eene jaarlijksche rente van vier ten honderd, in het gekochte goed kunnen gvestigil houden.

Inmiddels is het voorschreven Landgoed *Enserinck*, voor zooverre betreft de generale massa of ondermassa, van perceel één tot en met zeven, ook uit de hand te koop.

In de Gemeente Laren.

- III. De Bouwplaatsen **den Dollenhoed** en **Hassink**, benevens de Daghuurdersplaatsen **Goorman**, **Schoneveld**, **den Noordink** en **het Waterhoentje** of ook **den Arend** genaamd, alles in de Buurschap *Barchem*, aan den grindweg van *Lochem* op *Ruurlo*; zeer aangenaam aan en tegen de zoopenaamde *Lochemsche bergen* gelegen, bestaande in BOEREN- en DAGHUURDERSWONINGEN met DEÉLEN en STALLEN, overdekte MESTVAALT, SCHUREN, BERGEN en verdere getimmerten; voorts HOF-, BOUW- en WEIDELANDEN, HEIDE- en andere GRONDEN, AKKERMAALS-, DENNEN- en andere BOSSCHEN, opgaande BOOMEN en verdere HOUTGEWASSEN te zamen groot 161 bunder 40 roeden 80 ellen.

Aanwijzing zal gedaan worden door **BENED NIEUWENHUIS** bij den *Dollenhoed*.

Van af 15 September aanstaande, zullen de Catalogussen (waarin perceelen, massa's en ondermassa's vermeld zullen worden) der te verkoopen goederen tegen betaling van 25 cent, verkrijgbaar zijn bij genoemden Notaris DE RAADT en aanwijzers G. S. KETTELARIJ en B. NIEUWENHUIS; terwijl bij genoemden Notaris op franco aanvraag nadere inlichtingen zijn te bekomen.

Men is voornemens op Dingsdag en Woensdag den 15e en 16e November 1859, te beginnen 's morgens te 9 ure, op den *Huize ENSERINCK* onder *VORDEN*, erf huiswijze te verkoopen:

• Eenige **Meubilaire Goederen**, bestaande in Mahonihouten rónde TAFEL met iulegbladen, TRUMÉAU, PERS, MANGEL met kleed, KOOKKAGCHEL, onderscheidene LEDIKANTEN, circulair KAGCHEL, onderscheidene TAFELS, SPIEGELS, 12, STOELN met trypen- en 6 DITO met matten-zittingen, ZIEKESTOEL, verscheidene BEDDEN met toebehooren, WASCH- en NACHTTAFELTJES, GLAZEN- en andere KASTEN, KOPEREN- en ander KEUKENGEREEDSCHAP, VISCHNET, TUINSTOELN en DITO TAFELS met voetbankjes; voorts oen PAARD, 8 KOEIJEN en KALVEREN, 2 VARKENS, 2 RIJTUIGEN voor 1 en 2 paarden, CHAIS, BOERENWAGEN met banken op veeren en linnénkap, nog een BOERENWAGEN, 3 KARREN, 1 ROL, PAARDETUIGEN, VliegNETTEN, ZADELS, BOUWDEEL- en MELKGEREEDSCHAPPEN, DENNEBOORS, TIMMER- en BRANDHOUT, verscheidene perceelen, ROGGE, STRÓO, BOEKWEIT, HAYER en HOOI, MANGELWORTELS, AARDAPPELEN, te velde staande KOOLRAPEN en KNOLEN en 't geen ten verkoopdage meer zal geveild worden.

Alles Zaturdags en Maandags te voren van 's morgens 9 tot 's namiddags 4 uur te zien. — Zullende Dingsdag den 15 November verkocht worden het Paard, de Koeijon, Varkens, Rijtuigen, Stal-, Bouw- en Deelgereedschap en Woensdag den 16 November de Meubilaire Goederen.

Advertentie in de Zutphensche Courant van 5 november 1859 betreffende de verkopung van roerende goederen, vee en landbouwgewassen.

Het "Witte Huisje".

Dit huisje was in 1882 gebouwd en werd in 1957 afgebroken, het stond aan de Zwarteweg, die nu Berend van Hackfortweg heet. Het wijk-huisnummer was A 87 bis, buiten de kom van Vorden gelegen.

De familie, die er woonde heette in 't bevolkingsregister Massink, maar ik heb nooit anders gehoord dan Masselink. De Hoofdbewoner was Garrit Massink, geboren te Vorden in 1825 en van beroep daghuurder en overleden aldaar in 1915. Zijn vrouw heette Harmina Alberdina Rouwler, geboren te Warnsveld in 1824 en overleden te Vorden in 1915.

Zij zijn gehuwd te Vorden 14 november 1851. Hun zoon Berend Jan is geboren te Vorden in 1852 en aldaar overleden in 1912. Hun dochter Berendina werd geboren te Vorden in 1859 en is aldaar overleden in 1944.

Dine zoals iedereen haar noemde, kwam een enkele keer bij ons een kopje thee drinken. Ik ging toen nog niet naar school en had bewondering voor haar klederdracht, vooral haar knipmuts. Mijn pop droeg dezelfde kleding en heette Dientje.

Dine ging altijd stemmen met Mejuffrouw Barendsen, waarschijnlijk omdat ze niet kon lezen en schrijven.

In het boekje "Kent U ze nog de Vordenaren" staat Dine op de foto, die omstreeks 1925 met de "Geitenfokvereniging" gemaakt is. Ze was de bokkenhoudster en had er meestal twee, de namen van haar bokken waren "Wilson" en "Ceasar", maar soms werden ook de namen "Baron van Hackfort" gebruikt.

Toen Dine jonger was, hielp ze als arbeidster, bij Jonker en Freule van Haeften, die aan de Zutphenseweg naast ons woonden. Toen Dine oud was, hebben de Jonker en Freule haar geregeld geholpen.

Waar gebeurd. Ongeveer in het jaar 1914, liepen twee zusjes, acht en tien jaar oud, met een geit aan 't touw, van Wichmond naar Vorden, naar Dine aan de Zwarteweg en dezelfde weg weer terug, ongeveer twee keer zes km. Daar de meisjes op school niet durfden te zeggen, dat ze met de geit op stap moesten, vertelden ze dat ze een dagje uit gingen.

*Jeugdherinneringen van Riek Poesse.
Zij heeft op de villa 't Elshof aan de Zutphenseweg gewoond.*

De melkbus

Zes uur, Jantje Bosch schrikt wakker en denkt: bliksems ik mot de beeste melken! Hij springt uit bed en wast zich snel onder de pomp. Buiten in de wei loeien de beesten hem al tegemoet. Snel maakt hij de koeien vast aan het rik in de wei. Daarna wast hij van de eerste koe de uier schoon, en begint met het melken. Zo ging het vroeger bij Bosch van het Nijkamp onder Warken. Ze hadden toen (1940) 6 melkbeesten.

Als een koe pas gekalfd had en er stond goed gras in de wei, dan gaf een beste koe wel 12 liter melk per keer. Wanneer Jantje klaar was met melken dan had hij zo'n beetje één Vordense melkbus vol met melk. Ook had hij dan een emmertje melk voor moeder naar de keuken gebracht. In Vorden gebruikten ze 40 liter

bussen. In Hengelo en Eefde 30 liter melkbussen. Als het melken af was, dan moest de melk zo spoedig mogelijk afgekoeld worden tot zo'n 12-15 graden C. Dit deden ze toen door de melkbus in een bak water te plaatsen. Of later toen iedereen waterleiding had, door stromend water langs de melkbus te laten lopen d.m.v. een soort ronde douche over de hals van de bus. Daarna werden de bussen aan de weg gezet.

De melk ging naar de Vordensche Coöperatieve Stoomzuivelfabriek, (in de tekst noem ik dit "de boterfabriek"), in Vorden wel bekend. In de zomer kwam de melkrijder twee maal per dag de bussen halen i.v.m. de warmte en in de winter één maal per dag, alleen 's morgens. De melk van 's avonds werd dan gekoeld bewaard tot de volgende morgen. Dit gaf weinig problemen omdat het 's nachts dan toch koud was. De melkrijder, die de bussen op kwam halen, had iedere morgen dezelfde rit. Deze zogenaamde melkritten werden ieder jaar aanbesteed. Dit werd door de boterfabriek geregeld. Degene die een bepaalde rit graag wou rijden schreef zich dan in bij de boterfabriek. En degene die de laagste inschrijving deed, die kreeg dan de rit voor dat jaar. Bij Bosch van het Nijkamp kwam meestal Klaas Geytenbeek de melkbussen ophalen. Klaas had een behoorlijke rit, die begon bij zijn huis aan de Lochemseweg in Warken. Daarna reed hij richting Koop de smid. Daar, op de kruising met de Oude Borculoseweg, hadden een paar boeren de bussen bij elkaar aan de weg staan. Vervolgens volgde hij de Oude Borculoseweg richting Vorden.

Op de kruising met de Warkenseweg stonden de bussen van Voskamp, die ze daar neergezet had. Voskamp woonde aan de Warkenseweg, een eindje richting Vorden. Daarna ging hij verder de Oude Borculoseweg op naar de familie Bosch. Vandaar ging hij verder naar de Almenseweg en daarna naar de boterfabriek aan de Burgemeester Galleestraat. Op zijn route haalde Klaas Geytenbeek bij ongeveer 25 boeren de melkbussen op.

Bij de boterfabriek aangekomen was het een drukte van jewelste, allemaal melkrijders met paard en wagen. Als Klaas aan de beurt komt, zet hij de bussen één voor één op de lopende band en haalt de deksels eraf. Als de wagen leeg is rijdt hij een eindje verder waar de bussen geleegd de fabriek weer uitkomen. Klaas zet de bussen weer op de wagen en de weg naar huis kan dan weer beginnen. De melkrijder moest natuurlijk wel zorgen dat de boeren dezelfde bussen weer terug kregen. Dit kon hij zien aan de koperen nummers waarmee iedere melkbus voorzien was. Bij Bosch hadden ze nummer 383. Met nieuwjaar was het voor de melkrijder wel eens een moeilijke klus om de juiste bus bij het juiste adres te bezorgen!!! Bij de meeste boeren moest hij dan een nieuwjaarsborreltje drinken en dan kon het wel eens gebeuren dat onze melkrijder de wereld niet zo heel helder meer zag. Maar gelukkig was daar het trouwe paard, dat de weg feilloos uit het hoofd wist en zorgde dat onze melkrijder weer thuis kwam. In het begin werd er alleen boter gemaakt in Vorden. De koemelk werd in de fabriek afgeroomd, en wat overbleef werd weer teruggebracht naar de boer. Deze melk noemden ze dan "ondermelk". Later met het kaasmaken werd de zgn. "Wei" teruggebracht naar de boeren. Die werd aan de kalveren gevoerd of verwerkt in het varkensvoer. De lege bussen moesten na gebruik goed worden gereinigd. Dit was vroeger een karweitje dat de boerin of een van de meiden op moest knappen.

Eerst werden de bussen goed uitgewassen met warm water en soda. Daarna goed uitgespoeld met heet schoon water en op de kop op het melkrek te drogen gezet. Als het nodig was werd de buitenkant van de melkbussen glanzend opgeschuurd met fijn zand.

Natuurlijk weet ik niet meer dat de melk in Vorden opgehaald werd met paard en wagen, maar ik kan me nog goed voor de geest halen dat er landbouwtrekkers puffend door Vorden reden met daarachter lang platte wagens vol met rammelende melkbussen. Maar het einde van de melkbus was in zicht. Sommige boerderijen waren zo gegroeid dat het ondoenlijk was om iedere dag zo veel melkbussen op de wagen te tillen. Daarvoor kwam dan ook een oplossing: de melktank. De lange platte wagens met melkbussen werden ingeruild voor een tankwagen, deze tankwagens werden bij de boer aangesloten op de melktank en de vacuumpomp deed de rest. Maar ook de fabriek kwam onder druk te staan. Door de ingevoerde superheffingen ontvingen ze van de leden steeds minder melk en werd besloten om een fusie aan te gaan

met de zuivelgigant Coberco. Dit hield in dat de fabriek eind 1986 zou worden gesloten.

De eerste zuivelfabriek in Vorden werd gebouwd in 1893/94 en was een van de eerste in de omgeving. Dit was het pand waarin nu nog de Vero/Havo borstelfabriek gevestigd is. Al spoedig werd dit pand te klein en werd er uitgekeken naar een nieuwe lokatie.

Deze nieuwe fabriek is toen gebouwd waar nu "de Zuivelhof" staat. De nieuwe fabriek is gebouwd in 1929 en in 1986 werden de laatste kazen ingeladen. Deze fabriek is gesloopt in 1988 zoals iedereen zich nog wel kan herinneren. Als laatste is toen de schoorsteen omgehaald onder toezien oog van de schooljeugd. Een dikke 90 jaar Vordense zuivelhistorie is hiermee voorgoed voorbij. Alleen de naam "de Zuivelhof" herinnert ons nog aan de plek waar de boterfabriek stond.

Najaar 1992 Carlo Bosch.

De Korenmolen te Delden

De familie Jolink, kwam 30 mei 1890 uit Hengelo (Gld) naar Vorden en kwam te wonen in een nieuw gebouwd huis no. B 81 in 't Buurtschap Delden onder Vorden, bij de kruising van Deldenseweg en Hamminkweg.

De familie bestond uit G. H. Jolink, hoofd van het gezin, geboren te Steenderen in 1854 en zijn vrouw W. Antink, geboren te Hengelo (Gld) in 1845. Uit dit huwelijk was een dochter G. W. Jolink te Steenderen in 1886 geboren. Verder kwam met het gezin mee, één stiefzoon en drie stiefdochters, die allen de achternaam Eskes hadden.

Een molen werd gebouwd en was klaar op 15 augustus 1890 en kreeg no. B 82b. Jammer dat deze familie zo weinig plezier van de molen gehad heeft.

Op 10 juli 1899 moest het college van Burgemeester en Wethouders schriftelijk het volgende melden aan de Commissaris der Koningin: "Bij dezen heb ik de eer U Hoog Edele Gestrenge mede te deelen: Dat gisteren middag door het inslaan van de bliksem is afgebrand de windkorenmolen en schorsmolen van G. H. Jolink staande in de Buurtschap Delden onder deze Gemeente. De molen is verzekerd bij de Mij. Unitas te Amsterdam voor f 3150,- het aanwezige graan voor f 315,-. Samen f 3465,- op het oogenblik was aanwezig circa 60 hectol. graan en een vracht enkenschors, die mede verbrand zijn.

Daar geen water aanwezig was in een omtrek van 500 meter, geen naburige gebouwen en de molen geheel van stroo en hout niet te redden was, is door de brandweer geen hulp verleend".

Daarna vinden we in de Notulen van Woensdag 23 augustus 1899 het verhandelde ter vergadering van Burgemeester P. G. Gallée en de Wethouders van Vorden A. Tjoonk Sr. en P. A. Baron van der Borch van Vorden en secretaris A. W. Kamp. "Verder is ter behandeling de aanvraag van den molenaar Jolink om in de plaats van zijn afgebrand perceel een stoommolen te doen plaatsen, waartoe met algemeene stemmen besloten wordt en het des betreffende besluit aan den Inspecteur mede te deelen".

De familie Jolink heeft huis en stoommolen 15 juli 1907 verlaten.

Bron: Archief gemeente Vorden: Notulen B en W (inv.nr.243). Brievenboek (inv. no. 155). Met dank aan de streekarchivaris J. Eeftink.

R. Poesse.

Lijst van telefoonnummers van januari 1915:

- 1 Baron v/d Borch van Vorden
- 2 Hotel Restaurant 't wapen van Gelderland A. J. Ensink
- 3 Firma G. J. Garretsen
- 4 Wed. H. H. Looman manufacturen en confectie
- 5 Vordensche Coöperatieve Stoomzuivelfabriek
- 6 Poesse-Bosch vleeschwaren en worstfabriek
- 7 J. W. Albers winkelier
- 8 G. W. Hassink koopman
- 9 W. J. Thate "Den Bramel"
- 10 Gemeentehuis
- 11 Baron A.S.J.W. v/d Borch
- 12 Bieleman drukkerij
- 13 A. C. Kost Comestibles
- 14 Boerenleenbank
- 15 H. J. Gotink koloniale waren en voederartikelen
- 16 R. Numans notaris
- 17 Wed. S. Crol van Stolk
- 18 C. Lulofs arts
- 19 W. F. van Maurik apotheker
- 20 E. Ringelenberg horloge en geweer maker
- 21 Jhr. O. Quarles van Ufford "het Enzerink"
- 22 E. J. Lettink rijwielhandel veldwijk
- 23 J. Decanije varkenskoopman
- 24 H. van Ark smid en rijwielhandelaar stoomsmederij
- 25 G. Emsbroek koperslager
- 26 H. B. Emsbroek rijwielhandel Vordana

Tot zover de lijst: archief van de PTT en uit het boek Vorden een historische verkenning. De volgende telefoonnummers komen uit verschillende boeken en advertenties over oud Vorden.

- 27 M. Philips vleeschhouwerij
- 29 Groot-Obbink garage
- 30 Kieskamp vleeschhouwerij
- 32 H. Barendsen en Zn. grof, hoef en kachelsmederij
- 37 Lichtenberg transport en expeditie
- 38 Albers-Weijers koloniale waren en comestibles
- 39 Visser manufacturenwinkel
- 41 Weenink timmerman

- 45 H. van der Wal en Zn. Drogisterij "De Olde Meulle"
- 46 B. Albers leerlooierij
- 49 Groot-Bramel meubelmakerij en houtzagerij
- 52 Proper banketbakkerij
- 54 Meyer autoverhuur Café biljart Kranenburg
- 55 A. Polman meubileerinrichting
- 60 Hietbrink ansichtkaarten en tijdschriften, tevens telefoonnummer voor elektrotechnisch radiobureau
- 62 Albers schoenmakerij tevens telefoonnummer voor Chr. Eggink Incasso makelaar en assurantiekantoor
- 63 Smeitink fietsen, naaimachines en kleinijzermateriaal
- 67 E. Schuppers brood en banketbakkerij
- 69 G. J. Barink rijwielhandel en autoverhuur
- 73 R. G. J. Kuypers rijwielhandel en autoverhuur
- 80 v. Eykeren-Besselink pension Kranenburg
- 81 Wiekart kappersbedrijf
- 88 J. J. Wolterink veetransporten
- 93 Joh. Heerink meubilair en stoffeerderij
- 95 J. G. Bollen grutters en koloniale waren
- 104 Wolters drukkerij
- 106 Wed. J. Wesselink bouwmaterialen
- 110 Jansen slagerij Het Hoge A250

Tot zover de lijst van oude telefoonnummers. Bij het zoeken hiernaar kwam ik een paar keer hetzelfde nummer tegen, maar dan onder een andere naam. Dat kwam voor bij de volgende nummers:

- 1 Hotel pension "De Konijnenbult"
- 12 Wed. J. Wesselink en Zn. mestelaars en aannemers
- 13 slagerij Jansen nieuwe stationsweg (Burg. Galleestraat)
- 24 de Boschkamp stamboekvarkens en fokmateriaal

Ook staat telefoonnummer 24 vermeld op een oude ansichtkaart uit 1929: Hotel Pension "het wapen van Vorden". Wie kan mij de oplossing geven voor dit raadsel? Woonde Baron van de Borch soms in pension "De Konijnenbult"? En namen ze bij pension "het wapen van Vorden" de telefoon aan voor "de boschkamp"? Gaarne uw reactie aan Carlo Bosch tel. 1065.